

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ג תמוז, ה'תשל"ו

חלק ד – יוצא לאור לש"פ כי תצא, י"א אלול, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' כמוס ב"ר אליהו ע"ה

נפטר י' אלול, ה'תשפ"א

ת' ני' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות בנו וכלתו

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת אסתר הדסה

ויוצאי חלציהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

מליח

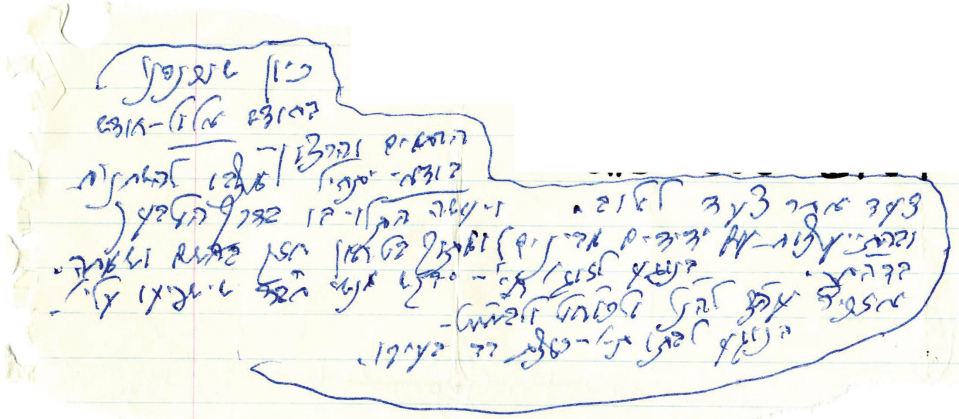
הוספה

[אלול, ה'תשי"מ]

כיון שנכנסנו בחודש **אלול** – חודש הרחמים והרצון –

בודאי יתחיל מצבו להשתנות צעד אחר צעד לטוב. ויעשה התלוי בו בדרך הטבע (ובהתייעצות עם ידידים מבינים) ומתוך בטחון חזק בהשם ושמחה. בדהת"פ. בנוגע לזוגי ת"י – יבקש מנשי חבי"ד שישפיעו עליי. אזכיר עה"צ להני"ל ולכוח"ט ולבשו"ט.

בנוגע לבתו ת"י – כעצת רב בעירו.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ כי תצא, י"א אלול הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק רביעי מהתוועדות י"ג תמוז ה'תשל"ו (חלק ראשון י"ל לש"פ קרח, חלק שני י"ל לש"פ בלק, חלק שלישי י"ל לש"פ פינחס), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה – מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ר' אלול, ה'תשפ"ד

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2024 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2024

Printed in the United States of America

מצילום כתי"ק, על גליון מכתב השואל.
בחודש אלול – חודש הרחמים והרצון: ראה פרש"י תשא לג, יא (ועוד). טור או"ח רסתקפ"א. מטה אפרים שם. לקו"ת ראה לב, א ואילך. לג, א ואילך. ובכ"מ.
בדהת"פ: = בדיקת התפילין.

נדפס בדפוס
CH Print & Ship
478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203
(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

נא. וע"י כל המבצעים, וכללותם הענין דמבצע חינוך — יקויים בקרוב ממש היעורר שמביא הרמב"ן²⁷² שהמצוות שמקיימים עכשיו הם בבחי' "הציבי לך ציונים"²⁷³, שזהו ענין של סימן וחינוך, כדי שלא ישכחו וידעו איך לקיים המצוות בביתא משיח צדקנו, כך, שמענין ה"חינוך" בימי הגלות, נדלג ונרקוד בשמחה גדולה ביותר ללימוד התורה וקיום מצוותי' "כמו שכתבת עלינו בתורתך", בכל השלימות.

ו"בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁵³ — נלך ביחד לקבל פני משיח צדקנו,

וע"פ המבואר בכמה מקומות — יקחו גם את כל קופות הצדקה של הילדים הקטנים, וכן את כל עניני המבצעים, החל מהענין ד"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ויתפארו בהם, ע"ד הסיפור מבעל השמחה והגאולה²⁷⁴, שלמחרת שמח"ת מצאו המלאכים "פאָנטאַפּל"²⁷⁵ בגן עדן, והוצרכו להסביר להם מה הם כו', ועד"ז יש לומר בנוגע לכל הענינים הנ"ל — לא רק י"ב הפסוקים ומאמרי רז"ל ותניא, אלא גם קופות של צדקה שיעשו לכל הילדים וכו', שיקחו אותם כשילכו לקבל פני משיח צדקנו.

וכדי למהר זאת עוד יותר — הרי דבר נכון ביותר, שכיון ששומעים את הדברים בכמה מקומות ע"י הקישור באמצעות טלפון, ינהיגו גם שם בהקדם, ויפה שעה אחת קודם, כל האמור לעיל, בנוגע למבצע צדקה עם קופות צדקה אישית לכל ילד, וכן בנוגע ל"י"ב הפסוקים ומאמרי רז"ל, ועד"ז בנוגע לכל המבצעים.

והדגשה מיוחדת בענין "מפי עוללים ויונקים", הן ילדים והן ילדות, בפרט במדינות ששם עכשיו תקופת הקיץ וימי החופש — שכל ילד יהי' בסביבה שחדורה ביראת ה' ואהבת ה' ותורה ומצוותי' במשך כל המעט-לעת, עי"ז שיהי' במחנה קיץ כשר, ויתירה מזה, מחנה קיץ שהוא על טהרת הקודש.

וזו יוסיף בכרכת ה', שיהי' קיץ בריא ומוצלח, ועד להצלחה הכי גדולה — שבקרוב ממש, בחודש הגאולה, חודש תמוז, תהי' ביאת משיח צדקנו, ובמילא יהפכו הימים הבאים "לששון ולשמחה ולמועדים טובים"²⁷⁶, ובקרוב ממש.

* * *

(272) אחרי יח, כה. וראה גם תו"מ חפ"ב ריש ע' 137. וש"נ.
 (273) ירמי' לא, כ. וראה ספרי ופרשי' = סנדלים, נעלי-בית.
 עקב יא, יח. זכרי' ח, יט. וראה גם תו"מ שם ע'
 (274) ראה סה"ש תש"א ס"ע 31 ואילך. 473 ואילך. וש"נ.

לז. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ו ואילך) בנוגע למבצע חינוך, החל "מפי עוללים ויונקים", שגם אצלם יהי' הענין ד"יסדת עוז להשבית אויב ומתנקם" — צריכה להיות הפעולה בזה באופן שיהי' לזה המשך אפילו לאחרי שיוצאים מה"חדר" או "גן ילדים" שבו הם לומדים, ואפילו כשאין בידם ספר שבו נכתבו פסוקים או מאמרי חז"ל — עי"ז שילמדו וישננו בעל-פה ענינים שמותר ללמדם בעל-פה אפילו לגדול. ולכן בחרו כמה פסוקים ומאמרים¹⁹⁹ שמתאימים לגדרים אלו.

— מובן מאליו שישנם עוד כו"כ פסוקים וכו"כ מאמרי חז"ל (גם בתניא), אלא, כמדובר כמ"פ שאומרים זאת בתור הצעה, וכל המרבה — מי שישתדל שיחזרו בעל-פה כמ"פ ככה — הרי זה משובח, וכן מי שיתקבל אצלו שצריך לשנן פסוקים אחרים, מאמרי חז"ל אחרים, ומאמרים אחרים מתניא; ובלבד שילמדו וידעו עניני תורה בעל-פה, ובאופן שה"עוללים ויונקים" יבינו את תוכן הדברים, כיון שמדובר אודות תורה שבעל-פה²⁰⁰.

וטעם נוסף ועיקר: כיון שרוצים שהילדים יחנכו ילדים נוספים (ילדים — לעוד ילדים, וילדות — לעוד ילדות), יעסקו בזה במרץ ו"שטורעם", עי"ז שידעו ש"ואהבת לרעך כמוך"²⁰¹ "זה כלל גדול בתורה"²⁰², שלכן צריך לפעול על ילד יהודי נוסף שגם הוא יעשה כן — הרי זה צריך להיות אצלם מתוך עריבות ("געשמאַק") והבנה, ולכן יש צורך בפסוק ומאמר חז"ל ומאמר מתניא שיכולים להסביר לו לפי שכלו והבנתו, ולהסביר באופן שיהי' חלק מחייו, שיוכל לנצלו בחייו היום-יומיים, ליקח מזה הוראה וחיות ואור שיאיר לו את מעשיו, אע"פ שזהו מעשה קטן ומעשה קטנה (ובפרט שע"פ ההלכה²⁰³, קטן אין לו מחשבה (ויש חילוקים בנוגע לדיבור), אבל מעשה קטן נחשב למעשה²⁰⁴).

לח. ובפרטיות יותר:

כיון שיש דיין והלכה בתורה¹⁶⁸ שמאז שהתינוק מתחיל לדבר [שזהו עוד לפני "בן חמש שנים למקרא"¹⁷⁴, אלא ע"פ הרוב הרי זה בגיל שנתיים²⁰⁵, אף שבזה גופא יש חילוקים, אצל כל אחד לפי ההתפתחות שלו, כמאמר²⁰⁶ "בוצין בוצין מקטפי' ידיע", והסימן הכללי הוא משיתחיל לדבר] אביו

(199) ראה שיחות ...
 (200) ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ. ותוס' שם ס"ע"ב).
 (201) קדושים יט, יח. (205) ראה רד"ק וירא כא, ח. סה"מ
 (202) תו"כ ופרשי' עה"פ. תקס"ח ע' תפח. ועוד.
 (203) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ב ס"ה. (206) ברכות מח, רע"א.
 וש"נ.

מלמדו תורה, שקאי בפרט על הפסוק "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"¹⁶⁸ — לכן היתה ההצעה, שלכל לראש יתחילו מפסוק זה.

ותוכן הענין — שתינוק זה שמתחיל לדבר הרי הוא יורש ("מורשה" את כל מה שניתן ל"קהלת יעקב", שזוהי "תורה צוה לנו משה", שכולל כל התורה כולה, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, שגם זה ניתן למשה מסיני²⁰⁷).

וכיון שמסבירים שזהו ענין של ירושה ("מורשה קהלת יעקב"), יכולים להסביר אפילו לקטן וקטנה, שירושה היא עוד לפני שמתחיל לדבר — בהיותו תינוק בן יומו²⁰⁸, אלא שאי אפשר לומר זאת לתינוק בן יומו, אבל כשמגיע לתקופה ומעמד ומצב שמתחיל לדבר, ויודע שהיו אצלו הימים שלפניו, אזי יכולים להסביר לו, והוא מבין זאת, שכבר אז, עוד לפני שהתחיל לדבר, היתה אצלו כבר כל תורת משה באופן ד"מורשה קהלת יעקב", כך, שיש לו את מלוא הבעלות על כל עניני תורה ומצוות. ולאחרי הכנה זו, יכולים להסביר לו שבתורה נאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"²⁰⁹ וכל אשר בהם²¹⁰, וכיון שברא אותם, הרי הוא בעה"ב עליהם — כפי שמבין גם תינוק, במכ"ש וק"ו מהענינים העומדים ברשותו או ברשות אביו.

לט. ונוסף על הענין העיקרי בנוגע לפסוק "תורה צוה לנו משה", שעל זה ישנה ההוראה שבו צ"ל התחלת הלימוד עם תינוק שמתחיל לדבר — הנה עד"ז ישנה גם ההוראה להרגיל תינוק לכל לראש באמירת הפסוק²¹¹ "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד":

ענין זה יכולים בקלות להסביר לתינוק, שמה שרואה ד' רוחות העולם, ומה שרואה מעלה ומטה, הרי זה החי"ת והדל"ת של "אחד", שפירושו שהקב"ה הוא יחיד ("הוי' אחד") בשמים ובארץ ולא רבע רוחות העולם²¹². ומסבירים לו מ"ש "הוי' אלקינו" — שלכל לראש הרי זה אלקה שקשור עמו, אלקיו האישי, ועי"ז שנעשה "אלקינו", נעשה "הוי' אחד", בז' רקיעים וארץ (ח') ובד' רוחות העולם²¹³.

— הילד לא רואה אמנם ז' רקיעים, (כ"ק אד"ש שחק והמשיך): אבל גם גדול, ברובא דרובא, אינו רואה גם הוא ז' רקיעים... כן הוא

ג. ובנוגע לענינו, שמהנכון ביותר שנוסף על מבצע צדקה בכללותו, יהי הענין של מבצע צדקה בנוגע לכל ילד במיוחד (ע"י קופת צדקה משלו, כדי להוסיף חשק בו),

— ובפרט שע"ז יתוסף ריוח גם בנוגע למבוגרים: ילד שיכוף את עצמו ליתן מידי יום ביומו מימות החול פרוטה לצדקה, הרי לא כל המבוגרים נותנים מידי יום ביומו מרכושם לצדקה סכום שהוא לפי ערך השוויות ותפיסת מקום של פרוטה מרכושו של קטן —

ועד"ז בנוגע ללימוד י"ב הפסוקים ומאמרי חז"ל וכו', ועאכו"כ כללות מבצע חינוך, שכולל כל המבצעים, וכולל כל התורה כולה, כפי שכבר דובר כמ"פ שאיתא בירושלמי²⁶⁶ והובא בתוספות²⁶⁷ שבנ"י בהר סיני היו כמו תינוק שנמצא בבית הספר,

וכמובן גם בפשטות, שאז התחילו ללמוד תורה עם בני באופן שהתורה כפי שהיא תורתו של הקב"ה משנה את ה"חפצא" של איש ישראל,

— כמדובר כמ"פ בארוכה²⁶⁸ אודות החידוש שפעל מ"ת שהתורה שינתה את ה"חפצא" של העולם [שהרי רק לאחר מ"ת נעשה בעולם חפצא של קדושה, משא"כ לפני מ"ת, הנה אפילו אצל אברהם אבינו לא הי' חפצא של קדושה, מלבד מצות מילה, שלכן, כדי שתוכל להיות שבועה בנקיטת חפץ, הי' צורך ב"שים נא ידך תחת ירכי"²⁶⁹. ואף שהי' אצלו העילוי ד"יד המחלקת צדקה לעניים" (שבזה היתה עיקר עבודתו של אברהם), כמבואר בתניא²⁷⁰ שנעשית "מרכבה ממש לרצון העליון", בדוגמת רמ"ח אברים דמלכא וכו', הרי אין זה מגיע לשינוי החפץ שנעשה ע"י מצות מילה], וגם את ה"חפצא" של איש ישראל לומד התורה —

שזהו ענין החינוך הכללי של כל בני וכל אחד מישראל, שהרי כל הנשמות עמדו בהר סיני²⁷¹.

ומזה באים אח"כ המבצעים שבערך מבצע זה הרי הם מבצעים פרטיים (אע"פ שכל אחד מהם הוא מבצע כללי שכולל כמה ענינים): מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה (כמדובר לעיל בארוכה), מבצע בית מלא ספרים — יבנה וחכמי, וג' המבצעים שבהם יש שליחות מיוחדת לנשי ובנות ישראל (נוסף על השתתפותם בכל המבצעים שלפנ"ז): מבצע נרות שבת קודש, כשרות האכילה ושת"י, וענין טהרת המשפחה.

(210) ראה פרש"י שם, יד.

(207) נסמן בלקו"ש חי"ט ע' 252.

(211) ואתחנן ד, ו.

(208) ראה נדה מד, רע"א (במשנה).

(212) ראה ברכות יג, ב ובפרש"י.

(213) רמב"ם הל' נחלות פ"א הי"ג. טושו"ע חו"מ

(213) ראה לקו"ש חי"א ע' 11. וש"נ.

סרע"ו ס"ה.

(209) בראשית א, א.

(266) תענית פ"ד ה"ה ובמפרשים.

(269) חיי שרה כד, ב.

(267) שבת קטז, רע"א.

(270) פכ"ג.

(268) ראה גם לעיל ע' ... וש"נ.

(271) ראה פרד"א פמ"א. ועוד.

שלא יהי' אפילו "קטלה פלגא", ללא צער ויסורים, אפילו קלים מן הקלים, ואפילו ה"יסורים" שמצינו בגמרא²⁶² — שה"עולם" מרעיש על זה — "עד היכן תכלית יסורין .. אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים"!! ...

— שאלתי פעם אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל הגאולה והשמחה, בנוגע לענין אחר, וענה לי, שכל אחד מישראל הוא בדוגמת חתן שסמוך על שולחן חותן עשיר²⁶³.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק: הייתי אז חתן שהי' עדיין "אויף קעסט" ...].

חתן שהוא "אויף קעסט" אצל חותן עשיר — כל דבר אצלו הוא "עולם ומלואו"! היתכן שאומרים לו להזיז כוס — יש משרת בבית, ואילו הוא חתן שיושב "אויף קעסט" וצריך לקבל "קעסט", וא"כ, היתכן שמטריחים אותו להזיז כוס?! אומרים לו לסגור את הדלת — טוען שבשביל זה יש "שוער" (וברוח המדינה: "אַ באַטלער"), ואילו הוא צריך לישב בתור חתן "אויף קעסט", ולולי זאת הרי הוא מועל בשליחותו! ...

ועד"ז בנוגע לכל אחד מישראל, שיש לו להמנע אפילו מטירחא קלה, כפי שמצינו בגמרא²⁶⁴: "אמר אביי, אי אמרה לי אם (אומנתו) קריב כותחא (מין רוטב שמטבלים בו את המאכל²⁶⁵), לא תנאי", והיינו, שלא מדובר אודות הכנת "כותח", שגם זו אינה טירחא גדולה, אלא ישנו כבר "כותח" מן המזומן, ולא שצריך להביאו ממדינה אחרת או לקנותו, כי אם "קריב כותחא", שהכותח, שאינו דבר גדול ומשא כבד, הי' בריחוק קצת ממנה, וביקשה שיקרב אותו אלי', שזהו דבר שאין בו טירחא. ואעפ"כ אמר אביי ש"אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי, לא הייתי שונה כמו ששניתיי", שבגלל זה לא יוכל להתרכז בעיונו בלימודו באופן שבו הי' רגיל בדרך לימודו.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים בבת-שחוק:) כוונתי בקישור הדברים עם הסיפור אודות הנהגת חתן שסמוך על שולחן חותן עשיר — שאם יש כאלו חתנים, הרי אין הפשט שלא ירצו לעשות מאומה, כי אם להדגיש שהם פנויים ויכולים ללמוד תורה ללא כלבולים, אפילו לא באופן ד"קריב כותחא", כך, שאם החותן יאמר לו "קריב כותחא", ישיב לו, שהוא "איידעם אויף קעסט", וצריך ללמוד תורה מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

(262) ערכין טז, סע"ב.
 (263) ראה גם תו"מ חפ"א ע' 394. וש"נ. כותח הבבלי. פי' הרע"ב פסחים רפ"ג. ועוד.
 (264) עירובין סה, א ובפרש"י.

למעשה בפועל. יודעים שכך כתוב בספרים, ועד שמצינו פלוגתא בדבר בגמרא במסכת חגיגה²¹⁴: אמר רבי יהודה שני רקיעים הן, שנאמר²¹⁵ הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים, ריש לקיש אמר שבעה וכו', אבל כשיפגשו יהודי ברחוב וישאלו אותו: ראית שבעה רקיעים? — הנה אם למד את הגמרא הנ"ל, יאמר, שהוא אמנם לא ראה, אבל הוא יודע שכן הוא; ואם לא למד עדיין מסכת חגיגה [שזוהי בכלל מהמסכתות שלא לומדים בישיבה], יתכן שישיב שאינו יודע אם יש שבעה, שמונה או תשעה.

ואם בנוסף לכל הוא גם "למדן" — יאמר מיד: כשאתה אומר שיש שבעה — הנך נדחף בין הרים גבוהים, שהרי יש פלוגתא בדבר, ולמה לך לפסוק דין?! ובפרט שזה ענין באגדתא, ואיתא בספרי כללי הפוסקים²¹⁶ שכל הכללים שבזה (כמו: "ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה"²¹⁷, ועד"ז שאר כללים) הם רק בנוגע להלכה, אבל לא בנוגע לאגדה. — מה נוגע לו אם יש שני רקיעים, חמשה רקיעים²¹⁸, או שבעה רקיעים, יותר או פחות?! — זהו ענין של אגדה, שבזה לא שייכים הכללים הנ"ל, ולכן אינו רוצה להכנס לזה לומר מי מהם צודק וכו'.

ומה שנתפרש (על יסוד דברי הגמרא) בתיבת "אחד" שח' וד' רומזים על ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם — הרי זה לפי דעה אחת, ואין מכאן ראיה שאין פשט אחר ב"אחד", לפי הדעה השני'.

ומה שיש הוכחה בזהר וכו' — מתחיל מיד הפלפול שזהר הוא חלק הנסתר דתורה, ואילו הגמרא היא באופן אחר, ככל הכללים שאין כאן המקום להאריך בזה.

אבל בשעה שמתעסקים עם עולל ויונק, הרי הוא יודע שיש שמים, כפי שרואה בעיני בשר [ומ"ש הרמב"ם²¹⁹ שהשמים שאנו רואים אינם אלא צבע האויר וכו'] — הרי עולל ויונק לא יודע דברי הרמב"ם, כך, שהוא רואה את השמים!], וכשאומרים לו שיש ז' רקיעים זה על גבי זה, אזי מאמין שמסתמא כן הוא; כשם שמאמין ש"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", שהרי אין זה אצלו בהבנה והשגה, כיון שרק מתחיל לדבר, אלא הוא מקבל זאת באמונה שלימה ופשוטה — כך גם מאמין כשאומרים לו בנוגע לשמים שרואה שישנם שבעה רקיעים.

(214) יב, ב.
 (215) עקב יו"ד, ד.
 (216) ראה אנציק' תלמודית (כרך ט) ערך הלכה בתחלתו (ס"ע רמב ואילך). וש"נ.
 (217) עירובין מו, ב. וש"נ.
 (218) ראה זח"א יח, א. כד, ב. "פירוש" לרמב"ם הלי' יסוד"ת רפ"ג.
 (219) ראה שם ה"ג.

מ. וזהו גם הקשר עם מ"ש "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז להשבית אויב ומתנקם":

אע"פ שנקרא ע"פ תורה "עולל" ו"יונק", ובסגנון אחר, שהוא עדיין קטן, ועאכ"כ שאינו שייך להיות "יוצא צבא בישראל", שזה מתחיל "מבן עשרים שנה ומעלה"¹⁶⁰, והוא אפילו אינו "בן שלש עשרה למצוות"¹⁷⁴, ולא שייך אפילו לענינים שלפנ"ז — הרי הוא היורש של כל התורה, שבה נאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

וזה נעשה התחלה לענין ד"להשבית אויב ומתנקם":

"האויב ומתנקם" הוא חלק מ"הארץ" וצבאי, והוא קשור עם "צבא המרום במרום"²²⁰ — "מזלי" שבשמים, שנכלל ב"השמים" וכל צבאי.

ולכן, אע"פ שה"אויב ומתנקם" עצמו הוא במעמד ומצב ש"איהו לא חזי"¹⁸⁹, שאינו יודע שניתוסף עוד ילד בישראל שאומר פסוקים ומאמרי חז"ל, ובכללות, שהילד עומד בתנועה של "יסדת עוז", היינו, שהענין ד"אין עוז אלא תורה"¹⁶¹ הוא אצלו "יסוד" על כל משך ימי חייו שלאח"ז — הרי "מזליהו (של ה"אויב ומתנקם") חזי"¹⁸⁹ שניתוסף עוד "עולל ויונק" באופן ש"יסדת עוז", כך, שניתוסף עוד "יוצא צבא בישראל", עולל ויונק, שפועל — לפי האופן שלו — שנעשה "להשבית אויב ומתנקם". אבל בשביל זה יש צורך להמשיך זאת באויר העולם, שדוקא אז "מזליהו חזי", כפי שמצינו²²¹ שמלאכים אינם יודעים מחשבות, ורק כשבא בדיבור אזי "מזליהו חזי"; וענין זה פועל "להשבית אויב ומתנקם" למטה.

והענין ד"להשבית" הוא כב' הפירושים בילקוט שמעוני¹⁵⁶ על הפסוק¹³⁵ "והשבתי חי רעה מן הארץ" (כפי שיהי' בימות המשיח): "רבי יהודה אומר מעבירים מן העולם, רבי שמעון אומר משביתם שלא תזיק . . שיש מזיקין ואין מזיקים" נוכפי שהרגצ'ובי²²² מקשר זאת עם הפלוגתא של ר"י וחכמים (ובכללם ר"ש) בנוגע לחיוב ד"תשביתו" גבי חמץ²²³ — פי' הא', שמתבטלת המציאות של ה"אויב ומתנקם", ופי' הב', שישנה מציאותו, אלא שהוא חדל להיות ("ער ווערט אויס") "אויב ומתנקם" (כמו שנשאר מציאות החי, אלא שחדלה להיות "חי רעה"). ובסגנון השייך לילד, שבראותו כלב אזי מתיירא ממנו — שאומרים

(220) לשון הכתוב — ישע"י כד, כא. (222) ראה צפע"י עה"ת בחוקותי עה"פ.

(221) ראה שד"ח (כרך ג) כללים — וש"נ. מערכת המ"ם כלל ר"ב (תקנו, ג ואילך). (223) משנה פסחים רפ"ב. וש"נ. וראה גם לקו"ש חט"ז ס"ע 88. ס"ע 134 ואילך. וש"נ.

להתייגע ("יגעת"), וברור הדבר שלא יתכן שיתייגע ולא יוכל לפעול על עצמו ("יגעת ולא מצאת"); אם רק "יגעת" — אזי בודאי ש"מצאת".

מח. ובנוגע לפועל — שהרי "המעשה הוא העיקר"²⁵⁹:

בהמשך להמדובר אודות מבצע חינוך ומבצע צדקה — הנה גם כשמדובר אודות ילד שאינו מחוייב במצוות מן התורה, ואפילו אם לא הגיע למצות חינוך ע"פ תורה, יהי' דבר נכון ביותר להתחיל להרגיל אותו בענין הצדקה.

וכדי שיהי' בקלות יותר לפעול עליו — שבשביל זה יש צורך באיזה ענין שלא לשמה (כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות²²⁹) — יהי' דבר נכון שלכל ילד תהי' קופת צדקה משלו, שבה יהי' רשום שמו ושם משפחתו (באיזה אופן שירצה הילד), ובפרט אם הילד בעצמו ירשום זאת, ובקופה זו יתן צדקה מזמן לזמן, ומה טוב בכל יום מימות החול, בלי נדר; ולאחרי שקופת הצדקה תהי' מלאה, אזי יוכל להזמין את ה"גובה" ולומר לו: הנה קופת הצדקה שלי, שבה הכנסתי בעצמי מידי יום ביומו פרוטה או שתי פרוטות וכו' וכו'.

וכך יחנכו את הילד מלכתחילה, כשהוא קטן ביותר, שירגיש את המיצר של משהו אחר, עד כדי כך שיתן לו מהכסף שהרויח עבור חזרת פסוקים או משניות בעל-פה, או עבור הנהגה טובה וכו' וכו', והיינו, שלאחרי שסוכ"ס השיג את הכסף, הרי הוא פועל בעצמו את ה"אתכפיא" ליתנו למישהו (ילד או מבוגר) אחר, ועושה זאת באופן של שמחה, ויודע שהקב"ה שמח בזה שהצליח להכניע ולשנות את עצמו ליתן מכספו לצדקה ליהודי אחר.

מט. ועוד ענין בזה:

כאמור לעיל (סי"ז ואילך) שעכשיו יש צורך בעניני בטחון במיוחד, הנה ע"ד שענין זה נעשה ע"י מבצע מזוזה, הרי זה קשור במיוחד גם עם מבצע צדקה, כמוזכר לעיל (סכ"ד) ממדרש תנחומא שע"ז שאתה החיית את נפש העני, יחי' הקב"ה את בנך או בתך.

וכיון שישנו כלל בגמרא²⁶⁰ "מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא", והרי ענין של צער ויסורים הוא גם בבחי' "קטלה פלגא" — הנה ע"ז שיהי' ענין הצדקה בכל ה"שטורעם", אזי יקרבו את הגאולה בפשטות²⁶¹, וגם יפעלו להקל את ימי הגלות האחרונים, שיהיו באופן

(261) ראה ב"ב יו"ד, א. תניא פל"ז (מח, ב).

(259) אבות פ"א מ"ז.

(260) ב"ק סה, א.

מז. ועוד ענין שיש צורך להבהיר:

אחד מהדברים שקשה ביותר לפעול על ילד — כפי שרואים במוחש — שדבר שהוא שלו יתן אותו למישהו אחר.

יכולים בקלות יותר לפעול עליו ללמוד עם ילד אחר ולהראות לו כיצד לקיים מצוה, שעיי"ז לא נחסר אצלו מאומה; אדרבה: הוא מרגיש בעצמו שנעשה מנהיג, מדריך ומורה, בדוגמת אביו שמלמד אותו. — זהו אמנם ענין שדורש זמן ויגיעה וכו', אבל אעפ"כ, אין זה מציק לו כ"כ.

אבל ילד שקיבל דמייכיס (כפי שנקרא בלשון המדינה: "אַלאַוענס"), כמה פרוטות או דולר, בגלל שלמד פסוקים בעל-פה, ובאים ואומרים לו: שמע, תן זאת לצדקה, ולמי ליתנם לצדקה — לא לקרוב וידיד טוב, אלא לעני, שאינו חייב לו מאומה, ומעולם לא ראהו, אבל הגיעה ידיעה שפלוני זקוק לכסף, כיון שחסרה לו פרנסה, ולכן עליו לקחת את הכסף שקיבל בתור פרס על יגיעתו, וליתן לו, מבלי לבקש ממנו תמורה — רואים בפועל שאצל הילד הרי זה נסיון גדול ביותר, כיון שזהו היפך טבעו של ילד.

אומרים לו שצדקה היא אחת מהמצוות, ואדרבה: זוהי המצוה הכי גדולה, שהרי "שקולה כנגד כל המצוות"⁴⁸, אבל הוא צועק שאינו רוצה! ומוסיף לטעון, שענינים אחרים פעלו עליו; הוא אומר "שמע ישראל", ואומר את כל הפסוקים ומאמרי חז"ל ומאמרים מתניא, ופעל על כו"כ ילדים שיעשו כן, ואילו כשבא למבצע צדקה — כאן נתקע ("פאַרהאַקט זיך") הענין! ועל זה אומרים לו:

אין זה דבר שאין ביכלתך ח"ו — שהרי הנך "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", שהקב"ה מתפאר בך, ועליך לעשות "דירה לו ית' בתחתונים", כך, שכל דבר איזה שיהי צריך להיות דירה להקב"ה, ובמילא, כשיש לך כסף ואינך רוצה ליתן ממנו לצדקה — איך תהי' שם דירה להקב"ה?! אבל הוא צועק: אם כן, מדוע את כל הדברים הצליח לעשות, ועשאים בשמחה, ובשמחה גדולה ביותר, ורק כאן הוא "נתקע"?

ועל זה אומרים לו, שיש כלל בתורה: "לא יגעת ומצאת — אל תאמין"²⁵⁸, וא"כ, הרי זה סימן שלא התייגעת על עצמך.

ומסבירים לו, שיש דברים שדורשים ריבוי יגיעה, יש דברים שדורשים פחות יגיעה, ויש דברים שדורשים יגיעה גדולה ביותר. ולכן, כאשר יש מצוה בתורה שקשה לו לקיימה, הרי זה גופא הוכחה שנתנו לו כחות שיוכל

לילד, שאין לו מה להתיירא, כיון שאם יתנהג כדבעי, אזי הכלב לא יזיק אותו (ואדרבה, הוא עוד ישמור עליו), ועד"ז אין לו להתיירא ממי שהוא "אויב ומתנקם" של אביו, ובמילא הרי הוא "אויב ומתנקם" שלו; וטעם הדבר — לפי ש"תכלית בריאתו" של הכלב ושל ה"אויב ומתנקם" היא "להיות לו דירה זו בתחתונים", ואז מוכן בפשטות שאינו מתיירא ממנו.

ואח"כ נעשה "להשבית אויב ומתנקם" בדרגא עליונה עוד יותר עד שסוכ"ס באים לשלימות דאתהפכא — שלא זו בלבד ש"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי"¹⁹⁷, אלא יתירה מזה, כדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין²²⁴ בנוגע למציאות הנחש קודם החטא שהי' "שמש" אצל אדה"ר, ו"שמש גדול" ("חבל על שמש גדול שאבד מן העולם"), וכך יהי' גם לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש²²⁵ על הפסוק²²⁶ "גם אויביו ישרים אתו", "זה הנחש", שתמורת ההתנגדות של הנחש ופמליא דילי, כל הענינים שבאים מהנחש הקדמוני, נעשה הענין דאתהפכא באופן ש"ישרים אתו", ועד ש"נער קטן נוהג בהם"²²⁷ (ומקבל מזה תועלת), למרות היותו קטן, "עולל" ו"יונק"²²⁸.

מא. אך עדיין שואל הילד: כיון שזה עתה התחיל לדבר, איך יתכן שבשעתא חדא וברגעא חדא יוכל "להשבית אויב ומתנקם"?

אמרו לו אמנם שהוא ירש את כל התורה; אבל עדיין נשאלת השאלה: מניין יש לו כח שע"י התורה יוכל לשנות את השמים והארץ, ביחד עם ה"מזל" בשמים של ה"אויב ומתנקם", ומציאותו של ה"אויב ומתנקם" למטה בארץ, עד שיפעל "להשבית אויב ומתנקם"?

ועל זה מסבירים לו גודל היוקר של כל אחד מישראל — ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"²²⁹, וטעם הדבר, לפי שכל אחד מישראל הוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"²³⁰:

עוד לפני שמתחיל לדבר, מיד בשעה שנולד ויצא לאויר העולם — הרי הוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

ועפ"ז מוכן מניין יש לו כח הנ"ל — שהרי הוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", כמו הקב"ה שברא שמים וארץ, ולכן יש גם אצלו ענין נצחי [שזהו תוכן הענין של "חלק לעולם הבא" — ענין נצחי], כשם שהקב"ה הוא נצחי.

ולכן הרי גם זה אחד מהמאמרים שהציעו ללימודם של ילדי ישראל.

(228) ראה שם, ח.
(229) סנהדרין ר"פ חלק.
(230) שם ס, כא.

(224) נט, ב.
(225) ב"ר רפנ"ד.
(226) משלי טז, ז.
(227) ישעי' יא, ו.
(228) ראה שם, ח.
(229) סנהדרין ר"פ חלק.
(230) שם ס, כא.

מב. ועדיין ישאל הילד ויטען שהוא צריך לעשות כו"כ ענינים: הוא צריך לאכול ולשתות, וצריך לשחק, והרי אי אפשר לפעול על "עולל ויונק" שיפסיק לשחק.

ואכן כך אומר הרמב"ם בפירוש המשניות²²⁹ באריכות גדולה, שחינוכו של הילד צ"ל באופן שמבטיחים שיתנו לו ממתקים, ואח"כ יתנו לו ממון ואח"כ כבוד וכו' — ענינים כאלו שמצד עצמם אין בהם תוכן, אבל אופן החינוך הוא שהילד צריך את הזמן שבו הוא משחק עם ממון וכו"ב — כדי שבינתיים ילמד שלא לשמה.

והרי הרמב"ם הי' ה"פוסק". — הן אמת שפירוש המשניות אינו ספר של פסקי-דינים, אבל במקום שאין סתירה מספר ה"יד", פוסקים דינים גם ע"פ דעת הרמב"ם שמתבררת מדבריו בפירוש המשניות, ובפרט שבנדוד באה מזה הוראה בשו"ע הלכות תלמוד תורה²³¹, ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

ולכן אומרים לילד, שיכול להמשיך לשחק (בגלל שאין זה באמצע סדרי הלימוד של ה"חדר" או של גן ילדים וילדות, ומה גם שלאח"ז ילמד ביתר עריבות וכו'), ואין ברירה אחרת, כיון שכך ברא הקב"ה קטנים; אבל מסבירים לו, שבכל עניניו, אפילו במשחקיו, צריכה להיות תכלית.

הוא אמנם אוכל ושותה, הולך לטייל ומשחק, אבל מה היא "תכלית בריאתו"?

גם ילד יודע שיש ענינים טפלים, ויש ענינים שהם התכלית, וכמו בנוגע לדברי הרמב"ם הנ"ל שעי"ז שנותנים לו ממון או ממתקים יהי' אצלו ענין הלימוד שלא לשמה, הרי העיקר אצל הילד לפי שעה הוא ענין הממון וענין הממתקים.

ועל זה מסבירים לו, שישנו תפקיד נעלה יותר שהוא "תכלית בריאתו": "זוה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאת כל העולמות עליונים ותחתונים להיות לו דירה זו בתחתונים"²³² — ע"י שיתנהג כפי שילד יהודי צריך להתנהג. וכמו"כ עליו להבטיח שגם העולם יהי' באופן כזה, שלכן מוסיפים שזוהי גם "תכלית" .. בריאת כל העולמות, והיינו, שלא די בכך שיודעים שהקב"ה ברא את כל העולמות ומזה מובן שהוא בעה"ב, שהרי עדיין צריכים ראי' שגם בעולם צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולכן מוסיפים שזוהי "תכלית" .. בריאת כל העולמות".

(231) ראה ה'ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וש"נ. (232) תניא ספ"ג.

ובכן:

כיצד מבהירים זאת אצל ילד, שנמצא יחד עם חבר, או ילדה שנמצאת עם חברתה, שהם אמנם ילדים יהודיים, אבל אינם יודעים עדיין אודות הפסוקים הנ"ל ושאר הנהגות וכו', ובמילא מתנהגים באופן אחר, ובפרט שילדים הנ"ל הם שנים או שלשה, ואילו הוא ילד יחידי או ילדה יחידה בין כמה שאינם יודעים אודות יהדות, וצריכים לפעול על עצמם שלא יתביישו מפניהם, כך, שלא זו בלבד שלא ישלחו, אלא יראו שהם מתנהגים כמו בן אברהם יצחק ויעקב ובת שרה רבקה רחל ולא; ועאכו"כ שיתכן שהם גרים בעיר וברחוב שיש בו ילדים אינם-יהודים, וכיון שבנ"י הם "המעט מכל העמים"⁸², הרי הם עלולים להתבייש מפניהם —

הנה העצה הפשוטה לזה היא — לומר להם, שכשם שהילדים או הילדות שמסביבו או מסביבה מסתכלים עליהם, כך "הנה ה' נצב עליו" .. ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי²⁵⁶. וכיון שכן, הנה אם הוא מתבייש מפני ילד או ילדה, הרי עד כמה צריך להתבייש מפני הקב"ה שנצב עליו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי!

והרי גם ילד קטן, "עוללים ויונקים", כשאומרים לו שהקב"ה הוא "אבינו שבשמים", מבין בפשטות אפילו ללא הסברה נוספת, שאם אביו הוא נעלה וחזק וחכם וכו', ככל המעלות ש"עולל" ו"יונק" רואה בנוגע לאביו (ועד"ז בנוגע לאמו), הרי מעלת "אבינו שבשמים" (היינו, שיש לו המעלה ד"אבינו", ונוסף לזה הרי הוא גם "בשמים") היא ביתר שאת וביתר עוז, למעלה שלא בערך מכל המעלות של אביו.

ולכן, בודאי ש"לא יבוש מפני המלעיגים" — כשאומרים לו שביחד עם אותם ילדים וילדות, נמצא גם הקב"ה, להבדיל, ואדרבה: אותם ילדים וילדות יכולים להמשיך ולשחק, ולא יבחינו כלל, או שלא יהי' איכפת להם שהוא מתנהג באופן שונה מהם; ואילו הקב"ה, "מביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי".

ומה גם שכבר בהיותו בן שלש וכן שנתיים, משמתחיל לדבר, ועוד מקודם לכן — שכבר אז יש לו חלק לעולם הבא [לא בשעה שנעשה בר-מצוה, שהרי איתא בגמרא במסכת סנהדרין²⁵⁷: "קטן מאימתי בא לעולם הבא .. משעה שנולד .. משעה שנורע", אבל בודאי אין זה קשור עם בר מצוה] — אומר עליו הקב"ה שהוא "נצר מטעי מעשה ידי", ומוסיף: "להתפאר", והיינו, שהקב"ה מתגאה ומתפאר בילד יהודי עוד קודם שמתחיל לדבר!

(257) קי, ב.

(256) תניא רפ"א.

שנים למקרא", כמו בנוגע לששה סדרי משנה כשנעשה "בן עשר שנים למשנה" (כמסופר בגמרא בנוגע לר' חייא);

אבל יש ענינים שהם עוד לפני ענין ה"מקרא", שבשבילם לא צריך להמתין עד שיהי' בן חמש שנים,

ובפרט הענינים שנהגו להדר להרגיל את התינוק כשנעשה בן שלש שנים: נשיאת טלית-קטן, ברכות, קריאת-שמע וכיוצא באלה (כמ"ש בעל הגאולה והשמחה במכתבו שכבר נדפס ונתפרסם²⁴⁹),

ועד"ז מובן גם בנוגע לילדות — עוד מקודם לכן, שהרי "נתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש"²⁵⁰, שלכן היא מחוייבת במצוות שנה לפני האיש, ומזה מובן גם בנוגע לענין המקרא, שבחלק זה חייבות גם הנשים²⁵¹, ועד"ז בנוגע לחינוך בעניני מצוות²⁵².

ולכן, בענינים אלו יכולים גם הם להיות מחנכים ומחנכות, ובאופן הכי גדול.

וכך יעמידו צבא של "עוללים ויונקים יסדת עוז", ועל ידם ובזכותם יזכו גם אלו שחינכו אותם באופן כזה, ועד"ז גם ההורים, הן האבות והן האמהות הן הסבים והן הסבתות, לילך בקרוב ממש — "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו"²⁵³, "קהל גדול ישו בו הנה"²⁵⁴ — לקבל פני משיח צדקנו בארצנו הקדושה, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

מו. יש עוד ענין שצריך להבהיר ביותר אפילו אצל גדולים, ועאכור"כ בנוגע לילדים:

ובקהדים המדובר כמ"פ²⁵⁵ בנוגע לסדר דיני התורה (כנ"ל (סוסמ"ג) שגם סדר בתורה הוא בדיוק, ומזה גופא יכולים ללמוד כמה ענינים) — שזהו ענינו של שולחן-ערוך, שיש בו ארבעה חלקים, ובכל חלק יש כמה סימנים, ובכל סימן יש כמה סעיפים — שהסדר הוא, שבחלק הראשון מכל ארבעת החלקים, ובסימן הראשון של החלק הראשון, ובסעיף הראשון של הסימן הראשון בחלק הראשון, הובהר הענין ש"אל יבוש מפני המלעיגים", וזוהי ההתחלה לכל עניני התורה ומצוותי' שנימנו בכל החלקים וסימנים וסעיפים שלאח"ז — שמזה מובן עד כמה נוגע הדבר.

ולכן: אע"פ שיש בעולם כמה ענינים שנדמה לילד שהם ענינים הכרחיים — אומרים לו, שהתכלית של כל ענינים אלו היא (כמו התכלית שבכל ענינו, אכילתו ושתייתו ומשחקו עם צעצועיו וכו') "להיות לו דירה זו בתחתונים", שזוהי תכלית (בריאתו) בריאת כל העולמות; וכיון שהקב"ה הוא שם בעה"ב, הרי בודאי שיכולים ליישם זאת.

וגם ענין זה נוגע להשבתת ה"אויב ומתנקם" — כאמור, שאע"פ ש"איהו לא חזי", מ"מ, "מזלי חזי" שתכלית כל מציאותו היא (לא ח"ו כדי שבגללו יפחיתו פסוק אחד בלימוד החומש, או יפחיתו קיום מצוה אחת, אלא) שה"עולל ויונק" לא יתפעל ממנו, אלא יהי' אצלו הענין ד"יסדת עוז", ועי"ז — "להשביח אויב ומתנקם".

מג. והנה, בענין "מפי עוללים ויונקים גו" נוגע בעיקר האמירה כדיבור ע"י ה"עולל ויונק", שאז יש בזה מעלת "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן .. שאין בו חטא"²³³ [כולל גם הפירוש המוזכר לעיל²³⁴ ש"חטא" מלשון חסרון, כמו "אני ובני שלמה חטאים"²³⁵ (כמובא בחסידות בכ"מ²³⁶), היינו, שזהו הבל שלא חסר בו מאומה], והיינו, שאע"פ שלכאורה הרי זה רק הבל של תינוק, ובפרט שיכול להיות שלומד "מיראת הרצועה" (כפי שמביא רבינו הזקן²³⁷) — הרי זה שייך למחשבתו וכוונתו, ואצל קטן לא נוגע ענין המחשבה; נוגע רק שתהי' ההתגלות בעולם ע"י הדיבור בהבל פיהם.

ועד עדי כך גדלה מעלת "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן", ש"אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש"¹⁸⁷, וטעם הדבר — כפי שמוכח מזה גופא — לפי שתינוקות של בית רבן פועלים יותר מבנין ביהמ"ק, ויתירה מזה, שהם פועלים גם בנין ביהמ"ק, לייסדו באופן שיעמוד על מכונו, כי, מפני חטאינו חרב בית מקדשנו, אבל בשעה שישנו "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן" ש"אין בו חטא", הרי זה פועל את בנין ביהמ"ק.

ובדוגמת מה שמצינו במתן תורה:

הענין שפעל אצל הקב"ה, כביכול, ליתן תורה לישראל הוא — מה שאמרו "בנינו עורבים אותנו"²³⁸, שהכונה בזה אינה לבני י"ג או בני

(233) ה' ת"ת לאדה"ז שבהערה 187. ע' שיח). וש"נ.

(234) במאמר פי"ז ואילך (לעיל ע' ...).

(235) מלכים-א א, כא ובפרש"י. (237) תניא קר"א קנה, א.

(236) ראה ד"ה ע"כ יאמרו המושלים ויגש ב. (238) שהש"ר פ"א, ד (א). וראה תנחומא

דש"פ חו"ב תרצ"א בתחלתו (סה"מ תרצ"א

(249) ראה אג"ק שלו חו"ג ריש ע' שנה

(252) ראה גם ה' ת"ת לאדה"ז ספ"א.

(253) בא יו"ד, ט.

(254) ירמ' לא, ז.

(255) ראה גם תו"מ חפ"ב ס"ע 338. וש"נ.

(נעתק ב"היום יום" ד אייר).

(250) נדה מה, ב.

(251)

עשרים, דכיון שהם עצמם בין מקבלי התורה, הרי הם צריכים להעמיד ערב אחר שאינו מקבל התורה, אלא הכוונה בפשטות היא לאלו שעתידים להוולד, וגם לאלו שהיו אז במעמד ומצב של "עוללים ויונקים", ובמילא לא היו יכולים להכריז "נעשה ונשמע", שהרי זה עתה התחילו לדבר, או שהם עדיין לפני הגיל שמתחיל לדבר — אותם העמידו בתור "ערכים", ועי"ז ניתנה תורה לישראל.

ומהתורה נעשה אח"כ ענין ה"משכן דאיברי מקדש"²³⁹, שעיקרו הוא הארון [כפי שמבאר הרמב"ן²⁴⁰ הטעם שהציווי הראשון בעשיית המשכן הוא מעשה הארון — דלכאורה הרי לכל לראש צריך להעמיד את המשכן, ע"י הקרשים והיריעות וכו', ורק לאח"ז מכניסים בו את הארון, ואעפ"כ הסדר בתורה (שגם הוא חלק מתורה והוראה²⁴¹) שהתחלה היא "ועשו ארון"²⁴² — לפי ש"עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון"], ש"אין בארון רק שני לוחות גוי"²⁴³ — ענין התורה.

מד. אך על זה אומרים לילד, שהן אמת שביכלתו לעשות זאת מיראת הרצועה, וגם אז הרי זה פועל פעולתו, אבל אעפ"כ, אין זה מגיע לאופן שעושים זאת "כמאן דבעי למיעבד"⁵².

וכדי שהילד ירצה ויצליח לעשות זאת "כמאן דבעי למיעבד" — הרי זה בשעה שאומרים לו שענין זה צריך להיות אצלו (ואכן הוא אצלו) ענין של שמחה גדולה, ולא רק שמחה אצלו, ושמחה אצל אביו ואמו — שאצל הילד הרי זה הדבר הכי גדול שישנו בעולם, מלבד הקב"ה, שיוודע שנקרא בשם "אויבערשטער", היינו, שהוא למעלה יותר מאביו ואמו, כביכול — אלא זוהי שמחה אצל הקב"ה.

וזהו שאומרים לו: "ישמח ישראל בנושיו"²⁴⁴. . לשמוח בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתונים"²³².

ואז עושה זאת הילד בשמחה גדולה ביותר בכל ה"שטורעם", כפי שעושים ענין בשמחה שפורצת גדר²⁴⁵ אצל בעל-שכל ובר-דעה לאחרי י"ג שנה, ועאכו"כ קודם שנעשה בן י"ג, בהיותו "עולל ויונק".

וכשעושה זאת בשמחה גדולה ביותר, הנה לא זו בלבד שיעשה זאת בעצמו, ולא זו בלבד שפועל על הילדים הנמצאים בסביבתו שיעשו

(239) עירובין ב, א. וש"נ.

(242) שם, יו"ד.

(240) ר"פ תרומה.

(243) מלכים-א ח, ט.

(241) ראה סה"ש תרצ"א ע' 262 [264].

(244) תהלים קמט, ב.

(245) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רג ואילך.

(244) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רג ואילך.

תרצ"ג ע' 101. תש"א ע' 46. תש"ב ע' 16.

ועוד.

תש"ד ס"ע 74.

כן, אלא הוא פורץ את כל הגדרים ורץ — כמו ילד בשמחתו — בכל קצוות המקום שביכלתו להגיע אליו, למצוא עוד ילד, או אפילו גדול, שיוכל לספר לו בהתפעלות אודות הפסוקים ומאמרי חז"ל שהתוודע אליהם, שביניהם נאמר דבר נפלא, שע"ז שילמד תורה ויקיים מצוה ויפעל בעולם, אזי הקב"ה בעצמו יהי' שמח בשמחה גדולה ביותר!

וכאשר עושים ענין בתורה ומצוה באופן של פריצת כל המדידות והגבלות, למעלה ממדידה והגבלה — אזי לא שייך כל המציאות של "אויב ומתנקם":

מציאות של לעו"ז שייכת לאחרי שישנו צמצום²⁴⁶, כי, קודם הצמצום יש רק אור, ורק כשיש ענין של צמצום, הרי זה נעשה התחלה ושורש לצמצומים ודינים וגבורות, עד שיכול להיות נמשך בלעו"ז — "את זה לעומת זה עשה האלקים"²⁴⁷.

ואם קודם הצמצום וקודם הגדרים לא שייך מציאות הלעו"ז, עאכו"כ לאחרי שהי' גדר והשמחה פרצה אותו — בדוגמת האמור לעיל²⁴⁸ ששטר שיצא עליו ערעור וקיבל אישור מב"ד, הוא בתוקף יותר משטר מצד עצמו, שגם הוא כשר מן התורה, ללא צורך להביא ראיות, ואעפ"כ אין זה מגיע לתוקף של שטר שיצא עליו ערעור, ולפי שעה לא היו יכולים לעשות עמו מאומה, אבל לאחרי שאישרו אותו בב"ד, אזי מקבל תוקף גדול ביותר, ועד"ז בנוגע לחידוש ששמחה פורץ גדר, שהי' תחילה גדר, ולשם הגיעה השמחה ופרצה את הגדר; ולכן הרי זה מבטל ("להשבית") את מציאות ה"אויב ומתנקם" באופן נעלה ביותר.

וזוהי הנקודה בכל הפסוקים ומאמרי חז"ל והמאמרים בתניא, שעל ידם ניתוסף בענין ד"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ובדרך ממילא ניתוסף בענין ד"להשבית אויב ומתנקם". וכאמור לעיל, שבודאי ישנם עוד כמה פסוקים ומאמרי חז"ל ומאמרים בתניא שיכולים למצוא כדוגמתם, ואדרבה: ישתדלו שילמדו וישננו כמה פעמים ככה, ובלבד ש"מלאה הארץ דעה את הוי"¹⁹⁷, החל "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", באופן שהולך ומוסיף ואור.

מה. ובנוגע לפועל — כמדובר לעיל שיש להוסיף בהשתדלות בנוגע למבצע מזוזה, ועד"ז בנוגע למבצע חינוך, ובפרט חינוך של "עוללים ויונקים", וגם לפועל עליהם שכל אחד מהם יהי' מחנך:

בנוגע ללימוד חומש — יכול להיות מחנך כשנעשה "בן חמש

(246) ראה ד"ה ע"כ יאמרו המושלים

(248) שיחת ש"פ חו"ב ס"ו. (לעיל ע'

הנ"ל (סה"מ שם ע' שיט ואילך). וש"נ. (...). וש"נ.

(247) קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.